

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Zahvalnost je osjećanje koje nam omogućuje da cijenimo korist ili uslugu koju nam je neko uradio ili namjeravao da uradi i da na to odgovorimo na određeni način.

Ovo osjećanje, kao i sva druga, se razvija zahvaljujući vaspitanju i obrazovanju djeteta. Dijete obično gaji naklonost prema onima koji mu nešto daju ili mu dozvoljavaju da radi što želi, ali se to dešava na veoma konkretnoj ravni i ne predstavlja ličnu osobinu kao što je zahvalnost.

Svako osjećanje kod djeteta je veoma nestabilno i zavisi od konkretne situacije – da li dijete želi ili ne želi nešto da uradi, ili to radi kako bi udovoljilo odrasloj osobi, a kasnije i od toga da li je dobro stimulisano, i to se osjećanje učvršćuje, usvaja i polako prerasta u karakternu osobinu.

Možemo da kažemo da je kod djeteta zahvalnost formirana onda kada je ono u stanju da shvati da su neke stvari za njegovo dobro iako ono njima možda nije zadovoljno, ali to se može postići tek pred kraj ranog djetinjstva. Prije tog perioda, zahvalnost se odnosi na ono što je djetetu dozvoljeno da uradi, da rezonuje malo pomalo zašto je neophodno konstruisati mnogo stabilniju vrijednost, naročito kada rade aktivnosti koje nisu uvijek apsolutno pozitivne.

Aktivnost br. 1 "Baka"

Kratak pregled aktivnosti:

U prvom dijelu aktivnosti, vaspitač(ica) provjerava šta djeca znaju o zahvalnosti. U drugom dijelu, vaspitač(ica) uz pomoć primjera djeci objašnjava od čega se sastoji osjećanje zahvalnosti. Na kraju, u trećem dijelu, vaspitač(ica) priča priču kojom ilustruje kako se ponašaju zahvalni ljudi.

Ciljevi:

- Razviti kod djece znanje o tome kako se ponašaju zahvalni ljudi.
- Izgraditi kod djece pozitivne emocije u smislu zahvalnosti prema drugim ljudima.

Procedure:

- Razgovor
- Objašnjavanje
- Pripovijedanje
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Slike i fotografije starice koja hrani ptice.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) postavlja pitanja da otkrije šta djeca znaju o zahvalnosti; ovo može da se uradi na neformalnom sastanku grupe.

Da li znate šta je zahvalnost?
 Kako neko može da pokaže zahvalnost?
 Kome možemo pokazati zahvalnost?
 Kako se pokazuje zahvalnost?

Djeca će se slobodno izjašnjavati. Važno je da vaspitač(ica) često ponavlja riječ "zahvalnost", koja ima uočljivu intelektualnu konotaciju, kako bi je djeca dovoljno često čula iako u početku možda ne znaju u potpunosti njeno značenje.

Drugi dio

Na osnovu primjera koje su navela djeca, vaspitač(ica) pokušava da izvuče njihovo opšte mišljenje o zahvalnosti. U tu svrhu može da se posluži sljedećim modelom:

Vaspitač(ica) će djeci objasniti da je zahvalnost osjećanje koje dovodi do toga da cijenimo uslugu koju nam je neko učinio ili želio da učini i da na to uzvratimo na neki način, npr. tako što uzvratimo ljubavlju ljudima koji brinu o nama, koji nas vaspitaju i obrazuju, tako što im se zahvalimo na svemu što čine za naše dobro – doktoru i medicinskoj sestri koji brinu o nama kada samo bolesni, radnicima u vrtiću koji nas vaspitaju i brinu o nama, našim roditeljima.

Zahvalnost se pokazuje izrazima naklonosti, dobrim ponašanjem prema tim ljudima, da osjete da ih volimo, da im pomognemo bez odlaganja kad god možemo i da im laskamo u vezi sa stvarima za koje znamo da vole.

Treći dio

Vaspitač(ica) priča priču:

"Baka"

Bila jednom jedna baka koja je stalno bila tužna i sama kod kuće. Nije znala nikakve priče niti igre niti pjesme niti bilo šta drugo što bi moglo da zabavi djecu. Jadna baka je samo znala da šije i stalno se dosađivala. Jednog veoma hladnog i kišovitog dana, baka je začula kako nešto udara na jedan prozor njezine kuće. Bila je to ptičica koja se smrzavala i bila je jako gladna. Baka je pusti u kuću i dade joj mlijeka i mrvica hljeba. Ptičica je cijelu zimu prezimila kod bake i njih dvije su se jako dobro slagale.

Kada je stiglo ljeto i mala ptica se spremala da ode, baka briznu u plač. Ptičica se sažali nad bakom koja je tako lijepo postupala prema njoj i iz zahvalnosti ostane s njom.

S druge strane, baki je to bilo jako drago i kada je shvatila da je ptičica to uradila iz zahvalnosti, shvatila je šta znači biti odvojen od svojih prijatelja. Zato je predložila ptičici da napravi fontanu za nju i njezine prijatelje, gdje će moći piti vode kad zažele. A daće im i hrane.

Zahvalna ptičica ode da potraži svoje prijatelje i oni su zajedno svaki dan provodili po nekoliko sati u bakinom dvorištu i baka više nikada nije bila sama. Baka i njezino dvorište su postali poznati jer je dvorište uvijek bilo puno ptičica i ljudi su dolazili da ih vide i čuju. Baka je stekla puno novih prijatelja koji su joj se divili zato što je bila zahvalna prema ptičicama. Baka je uvijek bila radosna i optimistična i bila je zahvalna ptičicama što su joj promijenile život.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Pokazali su da imaju predstavu o tome šta je zahvalnost.			
Shvatili su kako se ponašaju zahvalni ljudi.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate kako se ponašaju zahvalni ljudi.			
Shvatili su kako se pokazuje zahvalnost.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate kako se pokazuje zahvalnost.			
Pokazali su pozitivne emocije prema zahvalnim likovima u priči.			

Aktivnost br. 2 "Poklon za posebnu osobu"

Kratak pregled aktivnosti:

Djeca crtaju i izrađuju karte s cvijećem, ukrase od materijala iz prirode i razne simbolične poklone koje će u znak zahvalnosti dati ljudima koji brinu o njima i vaspitaju ih sa ljubavlju i pažnjom.

Ti predmeti takođe mogu da budu za ljekara ili medicinsku sestru koji se brinu o njima kada su bolesni.

Djeca će odabrati ljude kojima žele zahvaliti, daće im simboličan poklon i objasniće im razloge svoje zahvalnosti.

Ciljevi:

- Razviti kod djece osjećaj zahvalnosti prema ljudima koji brinu o njima i vaspitavaju ih.

Procedure:

- Praktične radnje
- Objašnjavanje
- Dovršavanje zadatka

Potrebni materijal:

Karton, drvene bojice, vodene bojice, ukrasni papir, kolaž papir, traka, materijali iz prirode, ljepilo, naljepnice.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će objasniti da je cilj ove aktivnosti izrada crteža, karata, obilježivača za knjige, ukrasa od materijala iz prirode koje će pokloniti osobama kojima žele pokazati zahvalnost. Pored toga treba da objasne zašto su odabrali tu osobu.

Vaspitač(ica) će naglasiti da postoje i drugi načini pokazivanja zahvalnosti, a njih će naučiti u drugim aktivnostima.

Drugi dio

Vaspitač(ica) daje nekoliko modela koji će djeci poslužiti kao primjer stvari koje mogu da urade. Ako je neophodno, vaspitač(ica) će im pokazati kako se izrađuju ovi predmeti i pobrinuće se da svako dijete izradi bar jedan simboličan poklon.

Nakon toga će djeca uz pomoć vaspitačice umotati svoje poklone u ukrasni papir.

Treći dio

Vaspitač(ica) će pitati djecu kome će dati svoj poklon. Vaspitač(ica) će usmjeravati odabir ovih osoba putem zahvalnosti, tj. objasniće djeci da treba da odaberu ljude koji su im učinili neko dobro djelo i da je to način da im iskažu zahvalnost.

Razgovaraće o predmetima koje će pokloniti i zašto će ih pokloniti. Ako neko dijete ne ponudi ispravno objašnjenje zašto je odabralo određenu osobu, druga djeca će mu pomoći.

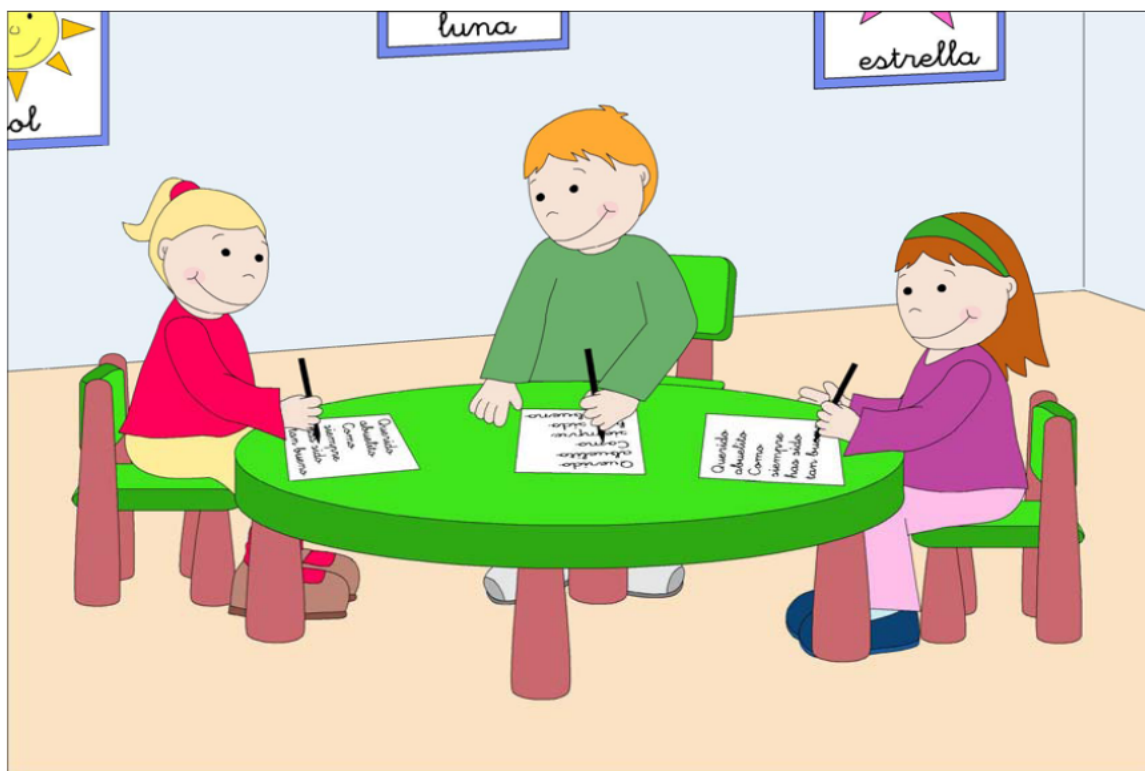
Na kraju djeca poklanjaju simbolične poklone ljudima koje su odabrali.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Nisu mogli napraviti poklon.			
Bila im je potrebna pomoć da naprave poklon.			
Pravilno su odabrali osobu kojoj će dati poklon.			
Bila im je potrebna pomoć da odaberu osobu kojoj će iskazati zahvalnost.			
Ispravno su objasnili zašto su odabrali osobu kojoj će iskazati zahvalnost.			
Bila im je potrebna pomoć da objasne zašto su odabrali osobu kojoj će iskazati zahvalnost.			
Bili su zadovoljni kada su davali poklon odabranoj osobi.			

Aktivnost br. 3 "Pismo za djeda"

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Kratak pregled aktivnosti:

Djeca će u grupi pisati pisma članovima porodice, prijateljima, osoblju u vrtiću ili osoblju u ambulanti ili bolnici u kojoj se liječe, ukratko osobama za koje smatraju da im duguju zahvalnost zbog dobrih djela.

Ciljevi:

- Razviti kod djece osjećanje zahvalnosti prema ljudima koji su im učinili neku uslugu.

Procedure:

- Kolektivno pripovijedanje
- Pisanje pisma u grupi

Potrebni materijal:

Papir, olovke, karton, računar ako postoji u učionici.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će reći djeci da odaberu ljude kojima će napisati pisma zahvalnosti, npr. portiru ili vozaču školskog autobusa, za sve usluge koje su im uradili. Pošto su oni tako

dobri i puni ljubavi prema djeci, svako im je veoma zahvalan i želi da im iskaže zahvalnost. Zato će im djeca napisati pismo i poslati im bukete cvijeća.

Vaspitač(ica) uvodi djecu u zadatak postavljanjem pitanja: "Da li je iko od vas ikada primio pismo?"

Nakon toga ih poziva da napišu pismo i da ispričaju šta će reći u pismu. Vaspitač(ica) ih poziva da se prisjete kako treba da počnu pismo namijenjeno dragoj osobi. Ako se djeca ne sjete, vaspitač(ica) će im dati primjer:

"Dragi djede Milane"

Vaspitač(ica) kaže djeci da je neophodno raspitati se za njegovo zdravlje i pita djecu da li neko zna kako se to radi.

Ako se djeca ne sjete, vaspitač(ica) će im dati primjer: "Kako si?" i napomenuće im da je uvijek dobro početi pismo tako što ćemo pitati dragu osobu kako se osjeća.

Nakon toga, dodaje: "Sad morate da kažete zašto pišete ovu poruku, zapamtite da morate biti zahvalni svom djedu za sva dobra djela koja vam je učinio. Da li se sjećate nekih dobrih djela?"

Vaspitač(ica) nastavlja: "Djede, pošto si bio tako pun ljubavi i dobrote prema nama, ovim pismom i cvijećem koje ti šaljem, želimo ti poslati poruku ljubavi i zahvalnosti za sva dobra djela koja si učinio za djecu."

"Pamtimo kako si uvijek bio veoma ljubazan i da su tvoj prvi pozdrav i osmijeh uvijek bili namijenjeni nama."

Vaspitač(ica) kaže da pismo treba da završe pozdravom itd.

"I upravo zbog toga te se uvijek rado i sa ljubavlju sjećamo i pozivamo te da nam dođeš u posjetu kad god budeš mogao."

"Šaljemo ti poljupce"

Djeca iz vrtića.

Drugi dio

U ovom dijelu aktivnosti vaspitač(ica) objašnjava djeci da im neće govoriti šta da napišu nego da će oni sami sada napisati pismo portiru, ali će vaspitač(ica) umjesto njih zapisivati ono što kažu jer oni još ne znaju pisati. Vaspitač(ica) će kasnije prikupiti sve dječje komentare i usmeno će ih rezimirati, dodati neophodne detalje itd.

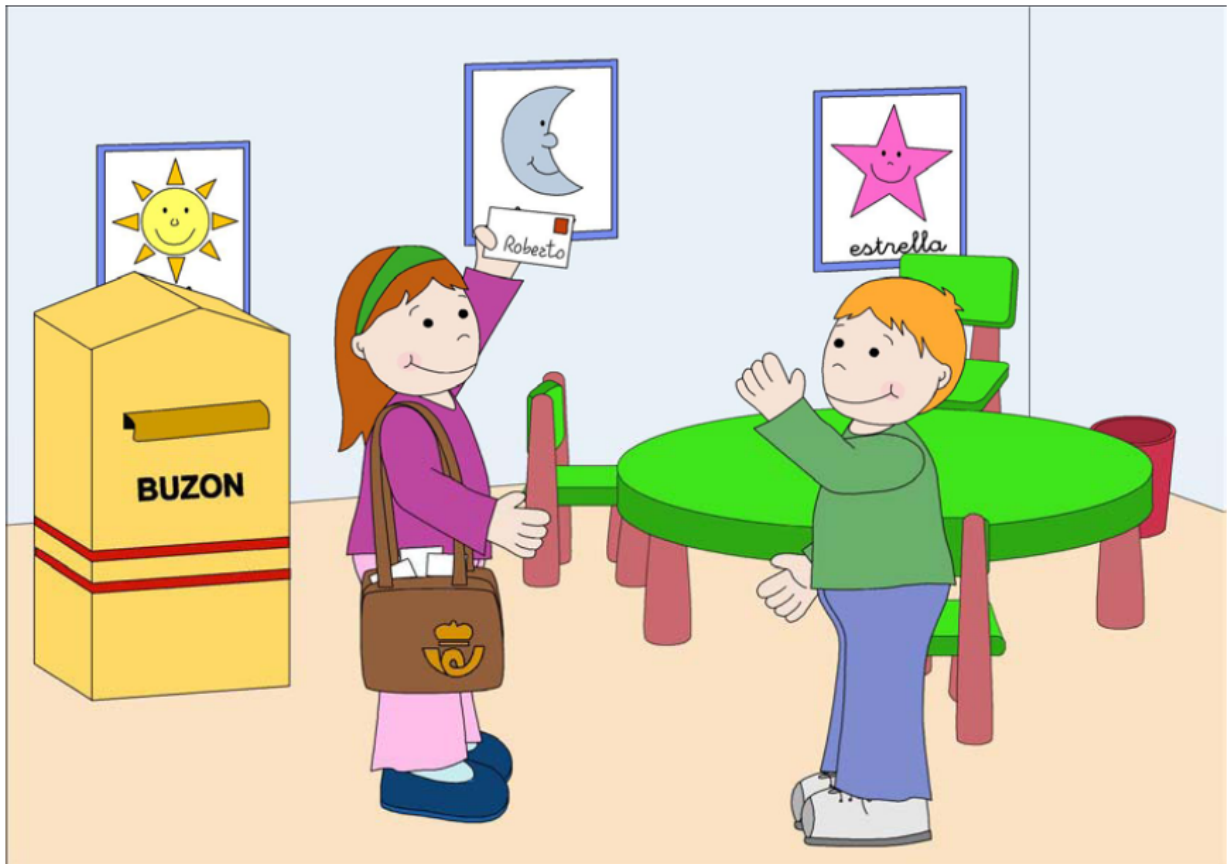
Treći dio

Djeca će izrađivati pojedinačna pisma, ali pošto ne znaju da pišu, vaspitač(ica) im može predložiti da nacrtaju ono što žele da kažu osobi prema kojoj osjećaju zahvalnost.

Vaspitač(ica) će insistirati na tome da djeca naprave velike crteže i da ih stave u veliki unaprijed pripremljeni poštanski sandučić od kartona.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspješno su koordinisali svoje ideje u pisanju pisma.			
Bila im je potrebna znatna pomoć u koordinisanju ideja za pisanje pisma.			
Bili su oduševljeni idejom da pišu pismo.			
Poslali su pismo sa zadovoljstvom.			
Nacrtali su pismo sa entuzijazmom i oduševljenjem.			

Aktivnost br. 4 "Poštar"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra uloga na temu: "Poštar". Vaspitačica najprije počinje razgovor sa djecom kako bi ih podstakla da se igraju poštara i pita ih da li imaju neki prijedlog kako bi igra mogla da izgleda. Nakon toga im kaže da pripreme potrebne materijale za ovu igru, a poslije toga se djeca igraju. Na kraju, svi zajedno razgovaraju o igri.

Ciljevi:

- Razviti kod djece iskustva o tome šta rade zahvalni ljudi.

Procedure:

- Igra
- Razgovor

Potrebni materijal:

Torba, poštarska zviždaljka i kapa, stolovi i stolice, papir i olovke za pisanje pisama, koverta, namještaj za poštu, kartonske kutije koje će se koristiti kao poštanski sandučići.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Povešće se razgovor u kojem će vaspitač(ica) upoznati djecu sa temom i govoriće im o poslu kojim se bave poštari i ljudi koji rade u pošti.

Vaspitač(ica) podsjeća djecu na pismo koje su poslali djedu Milanu i kaže im da je pismo već poslano u poštu; pokazuje im sliku pošte.

Objašnjava djeci da ljudi koji rade u pošti razvrstavaju pisma prema adresi i da ih onda daju poštarima.

Dodaje kako u pošti postoje poštari koji dostavljaju pisma ljudima na njihovu kućnu adresu (pokazuje sliku poštara sa torbom, kapom i uniformom).

Nakon toga ih poziva da se igraju poštara, najbolje napolju. Na raspolaganju će im biti nekoliko stolova tako da djeca koja žele da igraju ovu igru odaberu neophodne materijale, nekoliko djece će biti poštari, a ostala djeca će sjediti za stolovima na kojima se nalaze olovke i papiri za pisanje pisama.

Vaspitač(ica) će takođe pripremiti stolove i stolice i poštanski sandučić gdje će djeca ubacivati pisma i poster na kom piše "POŠTA". Za tim stolovima će sjediti djeca koja žele da glume osoblje u pošti.

Drugi dio

Djeca igraju igru, vaspitač(ica) će davati određene sugestije kako bi obogatila scenario igre i odnose među djecom.

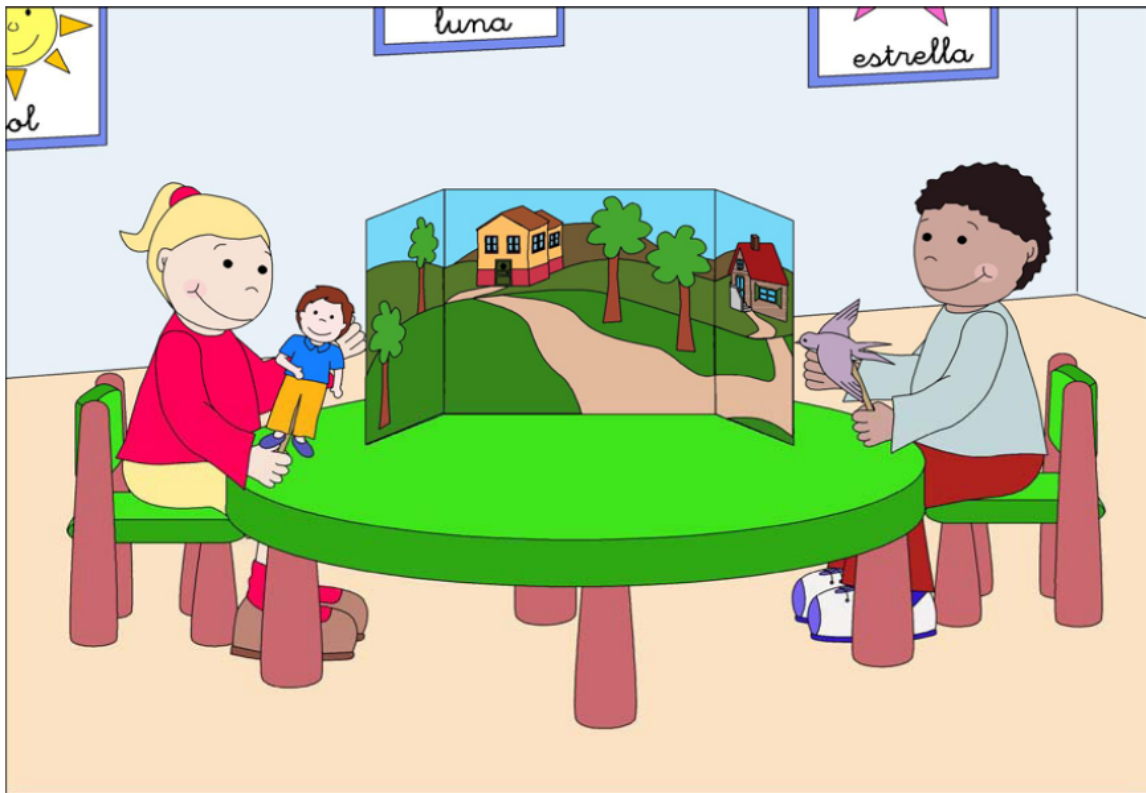
Treći dio

Završni razgovor u kom djeca zajedno sa vaspitačicom ocjenjuju kako su se igrala.

Vaspitač(ica) u ovom razgovoru govori o tome kako ljudima pričinjava veliko zadovoljstvo kada prime pisma od prijatelja i kako je to veoma lijep način da se zahvalimo ljudima na dobrim djelima koje su nam učinili, kao što su djeca zahvalila djedu Milanu. Zahvalni ljudi pišu pisma kako bi iskazali zahvalnost onima koji je zaslužuju.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspješno su odigrali svoju ulogu od početka do kraja igre.			
Bila im je potrebna pomoć da odigraju svoju ulogu do kraja igre.			
Tokom igre je došlo do sukoba koje su djeca samostalno riješila.			
Bila im je potrebna pomoć da riješe sukobe do kojih je došlo tokom igre.			
Kroz igru su spoznali kako zahvalni ljudi mogu iskazati svoju zahvalnost.			

Aktivnost br. 5 "Crvena zviždaljka"

Kratak pregled aktivnosti:

Djeca će u obliku stolnog pozorišta inscenirati pjesmicu koja govori o osjećanju zahvalnosti.

Ciljevi:

- Razviti kod djece pozitivne emocije prema zahvalnoj životinji.

Procedure:

- Recitacija
- Ponavljanje i uvježbavanje

Potrebni materijal:

Stolno pozorište i dvije nacrtane lutke od tankog kartona sa drškom.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Djeca će ponavljati odabranu pjesmicu nekoliko puta dok je ne uvježbaju za prikazivanje u stolnom pozorištu.

Drugi dio

Odabrana djeca će postaviti pjesmicu na pozornicu stolnog pozorišta. Za to su im potrebne kartonske lutke sa drškom ili postoljem kako bi mogle da stoje na mjestu. Ostala djeca gledaju predstavu.

Vaspitač(ica) će pripremiti odgovarajuću scenografiju za predstavu. Dok jedno dijete recituje, drugo pomiče lutke.

Treći dio

Razgovor o stolnom pozorištu:

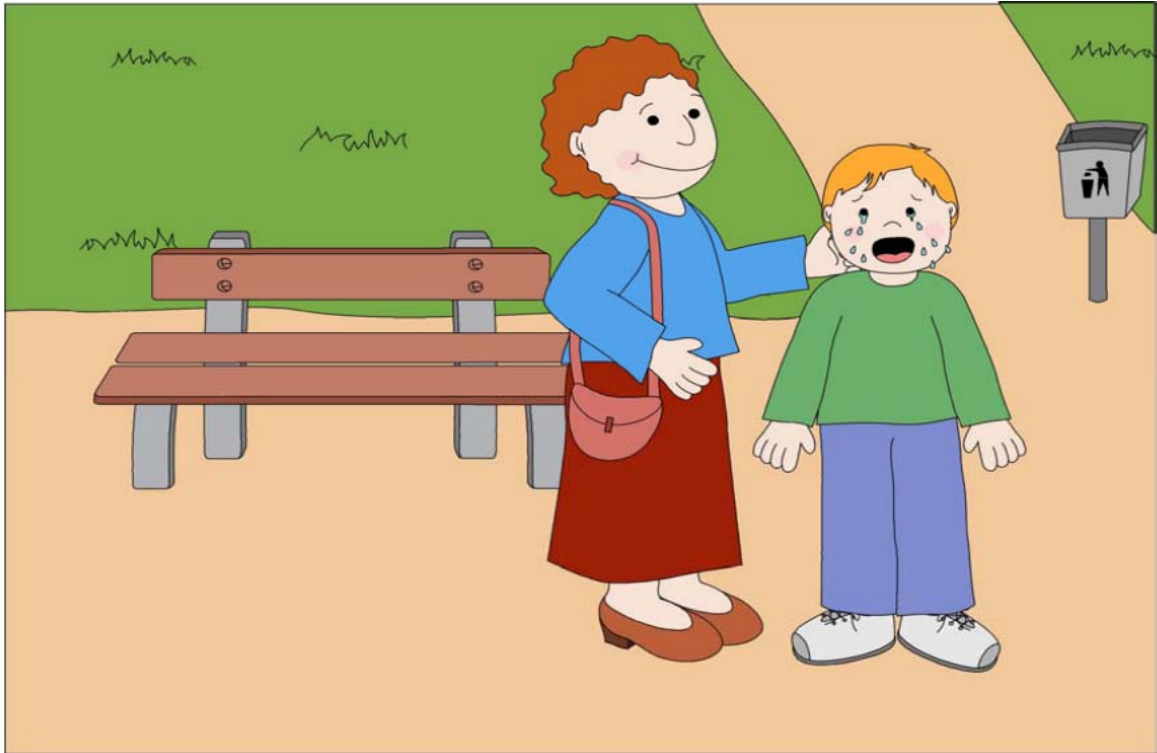
Vaspitač(ica) pita djecu da li im se svidjela aktivnost i šta su naučili iz nje. Iskoristiće priliku da u ovom razgovoru dodatno utvrdi ono što su djeca do tad naučila o zahvalnosti.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspješno su koordinisali svoj rad na pripremi predstave			
Bila im je potrebna pomoć da pripreme pjesmicu u vidu predstave.			
Uspješno su objasnili poruku pjesmice.			
Bila im je potrebna pomoć da objasne poruku pjesmice.			
Učestvovali su u aktivnosti sa radošću i zadovoljstvom.			

Aktivnost br. 6

Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka "Šta biste vi uradili?"

Kratak pregled aktivnosti:

Na kraju ovog bloka aktivnosti vaspitač(ica) djeci pokazuje određenu situaciju kako bi provjerila koje aspekte ovoga bloka aktivnosti treba dodatno utvrditi i odredila u kojoj mjeri su ih djeca razumjela i usvojila. Objasniće im da će snimati razgovor kako bi kasnije mogli svi zajedno poslušati odgovore koje su dali.

Ciljevi:

- Provjeriti da li su djeca razumjela šta je zahvalnost i kako se ona može izraziti.
- Provjeriti da li se kod djece formiralo osjećanje zahvalnosti.

Procedure:

- Priče
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Kasetofon ili oprema za snimanje razgovora.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) kaže djeci sljedeće:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

1. Ako plačete očajno jer ste se izgubili u parku i ne znate kako da se vratite kući, a neko naiđe i pita vas šta se desilo, a kad mu ispričate, ta vas osoba utješi i odmah vas odvede kući

Šta biste uradili?

Šta biste rekli toj osobi?

Šta biste osjećali prema toj osobi?

Da li biste odmah zaboravili ovo dobro djelo ili biste ga se još dugo sjećali?

Da li biste se zahvalili toj osobi na dobrom djelu?

Kako biste pokazali zahvalnost toj osobi?

2. Kasnije ta ista osoba izgubi svog psa u parku u kom se vi igrate sa svojim prijateljima. Nalazite se usred igre, ali vas ta osoba zamoli da joj pomognete. Šta biste uradili?

Da li biste nastavili igru?

Da li biste odmah prekinuli igru i pošli da tražite psa?

Da li se pretvarate da niste čuli ili vidjeli zato što je igra jako zabavna?

Da li biste se nakon nekog vremena sažalili nad psom i krenuli da ga tražite?

Da li ste vi zahvalni?

Zašto ste zahvalni?

Kome treba da budete zahvalni?

Možete li mi reći kakvi su zahvalni ljudi?

Drugi dio

Vaspitač(ica) kaže djeci da će sada poslušati šta su odgovorili. Podstaci će diskusiju u grupi kako bi djeca sa nove tačke gledišta razmotrila i analizirala date odgovore.

Na osnovu datih odgovora i svih činjenica ili komentara koje su iznijela djeca, vaspitač(ica) će uraditi sljedeću evaluaciju:

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Obogatili su svoju predstavu o zahvalnosti koju su imali na početku ovog bloka aktivnosti.			
Na kraju bloka su pokazali da imaju razvijeno osjećanje zahvalnosti.			
Usvojili su samo neke aspekte zahvalnosti.			
Bila im je potrebna znatna pomoć da govore o tome šta je zahvalnost i kako se ponašaju zahvalne osobe.			
Znali su kome treba da budu zahvalni i kako da iskažu zahvalnost.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate kome treba da budu zahvalni i kako da iskažu zahvalnost.			